

SCHOOLSPECIAL

Lieve Duivendrechters,

Het is me een eer en genoegen om voor u deze "schoolspecial" te mogen schrijven. Als dochter van meester Grimme (tot mijn diepe vreugde bij velen van u nog steeds bekend en geliefd) voel ik mij nog altijd zeer verbonden met het dorp van mijn jeugd. Alhoewel mijn eigen herinneringen spelen van 1939 tot 1953 toen we tot mijn grote verdriet ons prachtige vertrouwde schoolmeestershuis verlieten, put ik ook uit de nooit opdrogende verhalenbron van mijn nog zeer bij de tijd zijnde moeder, mevrouw Grimme - Smit, die met haar 91 jaren haar eigen schooltijd bij meester Jannis Elfrink zeer gedetailleerd en vlijmscherp voor de geest haalt. En niet alleen de jaren '20 kent ze. Heel komend en vertrekend Duivendrecht - het wel en wee van de boeren, de burgers en letterlijk buitenlui, hervormd Rooms-katholiek of anders gezind - van velen weet zij met wie ze trouwden (en waarom) en waar ze naar toe trokken. Zo kon ik het spoor terugvinden met waardevolle informatie op velerlei fronten voor het Duivendrecht dat blééf. Ook haar veel jongere zus Alie Smit - Toebes verschaft me kostbare gegevens.

T.z.t. zullen al die oud-Duivendrechters, die me zo gastvrij ontvingen en me zoveel fotomateriaal en verhalen gunden ten bate van het Duivendrecht van nu, met naam en toenaam vermeld worden. Nu eerst terug naar:

HET ONDERWIJS IN DUIVENDRECHT

Al in 1799 wordt er melding gemaakt van een "Bijschool in het Gebuurte van Groot Duivendrecht". De heer D.Th. Kempers schreef een alarmerende brief aan de toenmalige Maire van Ouder Amstel; met het stopzetten van de toelage van fl. 125,- "s jaarlijks" aan de Schoolmeester betaald via het 'Geestelijk Comptoir binnen Delft' (aangevuld van Dorpswege met tien ton Turf) zou er geen onderwijs meer mogelijk zijn. Zonder tractement was daar de onmogelijkheid ontstaan "een anderen in deszelfs stede te bekomen. De Schoolmeester aldaer, een man van veelen verdiensten in zijn vak en aldernuttigst in den post dien hij bekleedde. De geheele school zou redloos zijn ten enorme nadeelen der jeugd alhier, die nergens heenen kan zonder onderwijs, zonder opvoeding. In het wilde zal zij moeten leven".

Leuk om te weten dat: "het Bijschool in tegenstelling tot het publieke = algemene Dorpsschool (in Ouderkerk) alleen boeken gebruikten die uitgegeven waren door de Maatschappij tot Nut van het Algemeen. Verder gebruikten zij de geschreven zendbrieven, Spreuken Salomons en couranten.

Geen boeken "betrekkelijk afzonderlijke erediens" (wat dit alles ook betekenen mocht).

Op de een of andere manier kwam het goed met de Bijschool en haar onbezoldigde schoolmeester. Misschien een tijd "geen vasten meester maar een waarnemer zonder Specialen Rang of Classe onder oogluiking" aangesteld?

Sinds het Reglement voor het Onderwijs uit 1705 waren er spelregels waar de schoolmeester zich aan moest houden. Hij werd geacht de kinderen "met ingetogen wandel ende besadigde woorden voor te ligten. Met alle naarstigheijt de tijd besteedden tot vorderingen van het spelden, leessen, schrijven ende cijfferen". In het onderwijs waren verschillende rangen; hoe meer in je mars hoe meer in je beurs. Je had eerste-, tweede-, derde- en vierderangs onderwijzers. De laatsten, ook het laagste in rang, waren bedreven in lezen, schrijven en rekenen. De derderangers moesten kunnen rekenen met breuken en de beginselen van de Nederlandse Taal beheersen. Tweederangers gaven ook aardrijkskunde en geschiedenis en de eersterangs onderwijzer wist alles van de wis- en natuurkunde. Weinig is bewaard gebleven uit die oudste schoolperiode.

GERRIT JAN ALBERS 1783 -1852

Pas in 1810 verscheen er een schoolmeester in Duivendrecht waar ik u veel over kan vertellen. Deze man kon uitzonderlijk mooi schrijven. Ruim 42 lange jaren gaf deze zeer godvrezende gedreven opvoeder zijn beste kunnen aan de Duivendrechtse jeugd. In "Speuren en Ontdekken nr. 1 april 2003" schreef ik een uitvoerig artikel over hem: Schoolmeester in de franse tijd. Deze "Maître d'Ecole à Duijvendregt" - ja, ja... Napoleon was heer en meester in de Lage Landen, werd zelfs in francs uitbetaald.

In het schoolgebouwtje van meester Gerrit Jan, "Onderwijzer der jeugd" was maar één lokaal. Het was gelegen schuin tegenover de boerderij Nooitgedacht. Het duurde nog meer dan 80 jaar voor er leerplicht kwam. De leerlingen gingen vrijwillig en zorgden zelf voor verlichting en verwarming. Turf, kaarsen en raapolie werden van huis meegebracht. In 1806 schreef een nieuwe wet voor dat op de school voor "Alle gezindten

in het Algemeen" de les begonnen diende te worden met een "kort en gepast christelijk gebed". Het onderwijs werd steeds beter georganiseerd. Er was al sprake van een echte schoolopziener, weliswaar doof, een dominee met de prachtige naam "J. Teissèdre l'Ange". Hij controleerde het "achtste schooldistrict van het Rijksschooltoezicht", waar Duivendrecht onder viel. Er werd lesgegeven van 1 november tot Pasen. In de zomermaanden moesten de kinderen thuis hard meehelpen om de kost te verdienen; met name op de boerenerven was veel te doen. De salarissen van de schoolmeesters waren soms zo laag dat een meester, om brood op de plank te houden, vaak tot aan het moment dat hij de zeer vermoeide ogen sloot voor de klas bleef.

Salarissen van de Openbare Scholen werden uit openbare kassen betaald (regering, gemeenten). De latere Bijzondere Scholen werden uit particuliere middelen verzorgd. Bovendien was er voor het stichten van een Bijzondere School een vergunning nodig van de overheid. Tevens moest er na de wet van Van den Ende in 1806 examen gedaan worden om bevoegd tot lesgeven te zijn.

DE CHRISTELIJKE SCHOOL

In 1913 werd de Rooms-katholieke St. Joannesschool gebouwd. Toen werden ook de stemmen van de Protestanten (= Hervormden) steeds krachtiger en luider: zij wilden hun eigen school zodat de kinderen niet langer naar Amsterdam, Diemen of Abcoude hoefden te lopen of verplicht waren het onderwijs aan de openbare school in Duivendrecht te blijven volgen. 1 Augustus 1917 werd "de Vereniging tot Stichting en Instandhouding van Christelijke Scholen te Duivendrecht" opgericht. In 1918 had het schooltje zo'n veertig leerlingen en stond nog steeds schuin tegenover de plaats waar nu het Hervormde kerkje is. Gedeputeerde Staten wilden pas toestemming geven voor het "Christelijk Volksonderwijs te Duivendrecht" als er minstens veertig handtekeningen van Duivendrechts Protestantse zijde geleverd werden. Toen in 1918 een lijst met 67 namen overhandigd werd, besloten G.S. 30 oktober twee van de drie leslokalen van het openbare schooltje te verhuren voor fl. 400,- per jaar. Het bestuur moest "de rest" verzorgen. Zestig schoolbanken werden gehuurd voor 25 gulden.

MEESTER JANNIS ELFRINK

De in Eindhoven werkzame meester Jannis Elfrink, die getrouwd was met de zuster van Ouderkerks predikant ds. Aalbers, werd benoemd. Deze

dominee verkondigde namelijk ook in Duivendrecht Gods Woord vanaf een in één van de leslokalen geplaatste preekstoel. In de week werd de kansel afgedekt met lakens. Ook was er een heus harmonium, waarbij boeren, burgers en buitenlui luidkeels de oude psalmen zongen. Natuurlijk dacht deze L.R. Aalbers aan zijn zwager Elfrink (hoezo kruiwagen?). De heer Elfrink zag dit wel zitten, maar bedong eerst een nieuw te bouwen huis tegenover de school aan de Duivendrechtse Laan dat, let wel, in die tijd nog aan weerszijden omzoomd werd door mooie bomen, sloten en bruggetjes naar de diverse huizen en boerderijen. Eveneens kwam voor dit huis een bruggetje met toestemming van het Venserpolder-bestuur. 1 September 1919 des namiddagsch ten 1 ½ ure werd de school geopend. De heer Elfrink en zijn vrouw werden toegesproken en feestelijk binnengehaald omringd door het voltallige bestuur. Dominee Aalbers zelf "leidde hem in tot zijnen arbeid". Zes september vermeldde "De Nederlander" deze gebeurtenis eindigend met: "het was een goede ure in Duivendrecht".

De Openbare School verloor hierdoor zoveel leerlingen dat mej. F.W. van de Plas en het hoofd de heer G.A. Kuipers eervol op wachtgeld gesteld werden. De openbare kindertjes gingen toen naar Ouderkerk. Meester Elfrink zette zich op zijn beurt in voor een eigen Godshuis en in 1923 legde zijn moeder de eerste steen van de Hervormde Kerk "Het kleine kerkje". Tot zijn afscheid in 1939 was meester Elfrink iedere zondag de voorlezer in deze kerk.

DE NIEUWE SCHOOL

In 1925 verscheen achter de Christelijke Kerk een nieuwe school naar de "eischen des tijds". Veel rustiger gelegen met een grote speelplaats op het zuiden en wc's. Kosten bedroegen fl. 24.250,-. De aannemer was A. de Bruin. Architecten Maarse en Pool kregen de opdracht. 21 Februari 1925 volgde de aanbesteding. Resultaat: een prachtig schooltje; klein, knus en gezellig. Nog steeds kunt u een fraai tegelplateau in d'Ouwe School vinden: een herinneringsplaat opdat men niet vergete.

In de jaren '30 werd er een vierde schoollokaal aangebouwd, er waren toen ruim honderd leerlingen! Naast meester Elfrink en juffrouw ledje Haan waren ook mej. E.G. van Bruinisse en mijn oom Hendrik Fredrik Grimme, pappa's oudere broer, benoemd. Zij hadden een vaste baan, de heren van Willigen en Wagenaar waren hulponderwijzers.

In 1935 kwam er een houten kleuterschool achter het schoolgebouw ~ juffrouw Bep v.d. Wielen en Jo v.d. Lee zwaaiden daar de scepter. Toen oom Henk in 1932 vertrok, kwam mijn vader Aart Grimme in zijn plaats. Ida Haan ging trouwen en juffrouw Jannie van Ee verscheen evenals meester Henk Kok.

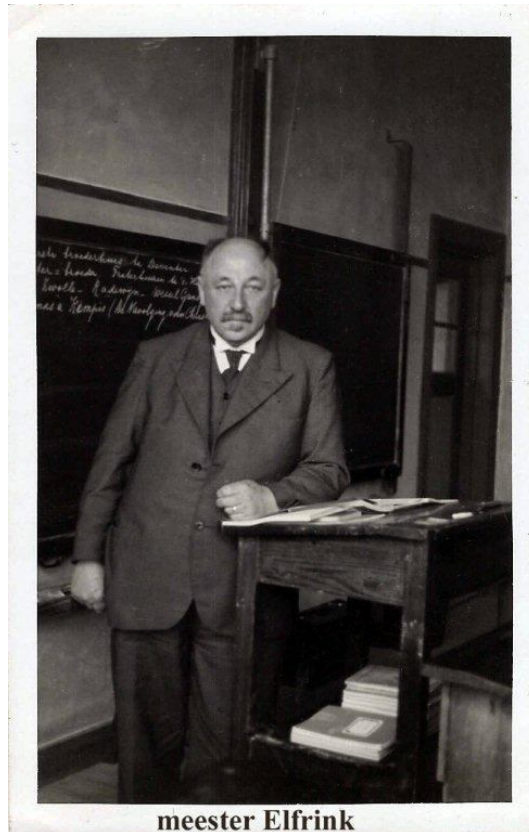
In 1939 nam meester Elfrink afscheid en werd meester Aart Grimme Hoofd der School.

Mijn moeder Gerda Grimme - Smit was gek op meester Elfrink. Zij kwam in 1921 (vanuit Twello) op de Duivendrechtse School en verliet die in 1926, om op aandringen van meester Elfrink door te gaan leren in Amsterdam. Zij behaalde acte A + B op de Vormschool: dé opleiding voor kleuters. Zij schreef ter ere van het 75 jarig bestaan van de schoolvereniging in 1992:

“Herinneringen van mevrouw Grimme”. Enkele alinea's hieruit:

Voor 1919 was er in D'recht geen Chr. School. Er was een kleine openbare school met drie lokalen. De openbare school werd opgeheven na de oprichting van de Chr. School. Op 1 september 1919 werd meester Elfrink benoemd tot Hoofd der School. Hij was in Eindhoven schoolhoofd. De school begon met twee lokalen, de 1°, 2° en 3° klas in één lokaal met juffrouw Oostveen. De 4°, 5° en 6° klas in het andere lokaal met meester Elfrink. Later werd het derde lokaal in gebruik genomen. Er kwam toen ook een leerkracht bij.

Er was in Duivendrecht geen waterleiding. Iedereen had een waterput voor drinkwater. Als we op school in het speelkwartier wilden drinken, gingen we naar de overkant naar de boerderij van de Vries. Hoe de W.C. was, weet ik niet. Ik hoefde nooit. In één lokaal werd 's zondags kerk gehouden. In dat lokaal was een vaste preekstoel, waarover in door de week een groot laken hing, dan kwam er geen stof op. Vanzelfsprekend was er ook een klein orgel. Tevens werd de school gebruikt als verenigingsgebouw. In 1925 werd de nieuwe school aan de overkant van de Rijksstraatweg in gebruik genomen en werd de oude school een R.K. Verenigingsgebouw (PAX)

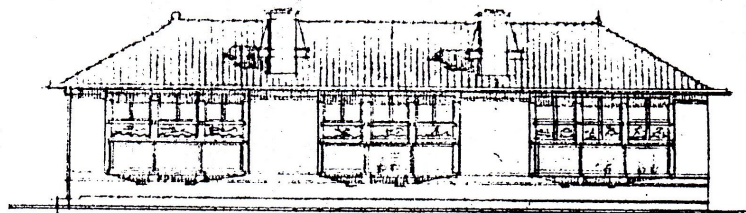

meester Elfrink

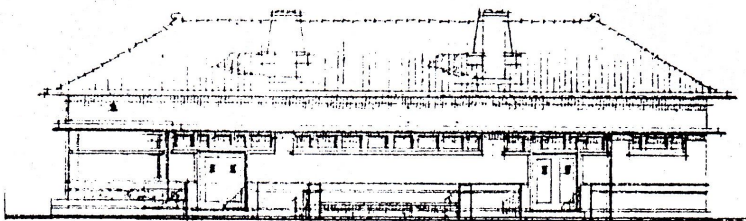

De heer J. Elfrink (3e van links, zittend) nam officieel afscheid als hoofd der Chr. school te Duivendrecht.

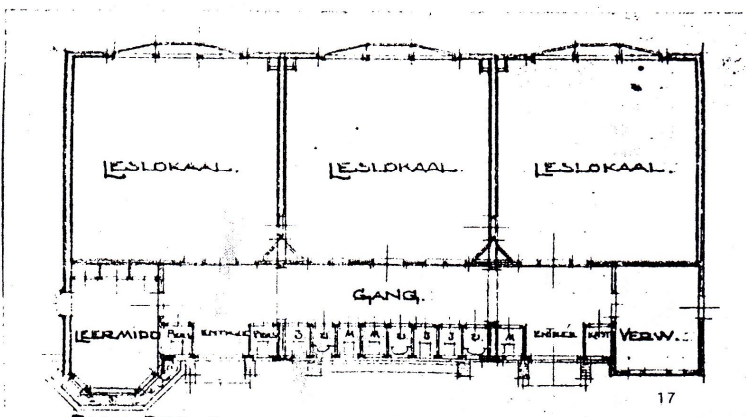
Uit blad De Stuwdam 29-7-1939

ZUIDGEVEL.

NOORDGEVEL.

PLAN BEG. GROND.

25-9-1926

17

ontwerp van de Protestants-Christelijke school te Duivendrecht
thans d' Oude School

MEESTER AART GRIMME

Aart Grimme geboren 8 nov. 1911 - † 22 september 1984

Aart Grimme, geboren als jongste kind in het Lutherse gezin van Hendrik Fredrik Grimme en Rijkje Bakker, in een huisje op de Duivendrechtse kade achter de fabriek van de Etherische Oliën. Hij liep met zijn zussen Stien, Eef, Gijsje en broeder Hendrik Fredrik naar Diemen om daar de "lagere" school te bezoeken. Toen Aart vijftien jaren jong was, stierf z'n zo'n geliefde moeder, die hij z'n leven lang bleef missen!

Zijn zussen, die alle drie goed konden naaien, zorgden ervoor dat de beide zoons hun opleiding aan de Hervormde Kweekschool konden volgen op de Plantage Middenlaan. Met name zus Gijs hield het gezin draaiende (pappa schonk haar dan ook van z'n eerst verdiende geld een leren stoeltje).

Ze verhuisden onderdehand naar de Schoolstraat (de latere Azaleastraat) om in 1932 te gaan wonen in de leeggekomen woning naast opoe en Jan Reijs, waar ja..ja..Gerda Smit (mijn moeder) tot dan woonde. Zij vrijde toen met Hendrik Fredrik Jr. die toen al onderwijzer was bij meester Elfrink. Aart was "postillon d'amour", maar toen die verkering uittraakte, zag Aart z'n kans schoon en trouwde op 6-5-1936 met Gerritje Smit. Zij huurden een huis op de Koningin Wilhelminalaan 5 in Ouderkerk, waar hun eerste dochtertje (ik dus) geboren werd. En NATUURLIJK werd zij naar Aarts zo geliefde moeder genoemd: Riek.

Inmiddels had Hendrik Fredrik de school vaarwel gezegd in '32 en kwam Aart terug uit Enschede (waar hij voor de klas stond) om de plek van z'n broer in te nemen. Halverwege 1938 vertrokken we naar de Duivendrechtse Rijksstraatweg, naast het kruidenierswinkeltje van Grietje van Willigen, met aan de andere kant, na wat burgerhuizen, bakkerij De Hoop (vlakbij opa en oma Smit op de Diemerlaan!).

In 1939 werd meester Grimme benoemd als opvolger van meester Elfrink tot "Hoofd der School", en verhuisden we naar het SCHOOLMEESTERSHUIS. Geweldig! Na verloop van tijd werd meester Kok benoemd. Nog later meester Visser, meester Zonneveld en juffrouw de Groot. Diverse kleuterjuffen wisselden elkaar af: Juf Balfoort, Pasterkamp, Gre Wortel, Toos van Eyck en Henny van Kolfschoten. Naar verluidt, en ik onderstreep dit ten volle, was mijn vader een zeer geliefd en gelovig mens. Hij hield van mensen, met name van kleine mensen: kinderen. Vond voor ieder kind (en niet alleen voor kinderen) een sleutel(tje) om door te dringen, contact te maken. Hij kon geweldig

vertellen, niet alleen met woorden maar ook met bordtekeningen, schreef zelf verhalen/boeken, ontwikkelde voor kinderen met leesmoelijkheden een eigen leesmethode: "De schuilhut in het riet".

Kon je niet rekenen? Hij had een speciale "trucendoos" om het aanschouwelijk te maken. Als er een paar minuutjes over waren, dan tekende hij op bord in rebusvorm een aardrijkskundige naam, plaats, land of rivier, ieder kind was voor hem uniek. Kon je minder leren, dan kon je vast wel iets met je handen. Op de brede granieten vensterbanken, met uitzicht op de stallen en weilanden van De Vries, werden met zand, klei en water hele uiterwaarden nagebouwd; zomer- en winterdijken, dat vergat je dus nooit meer!

Aanschouwelijk onderwijs, toentertijd!

In 1992 bestond de Chr. School Vereniging 75 jaar. Verschillende (oud)leerlingen werden opgeroepen "iets over hun schooltijd" te schrijven. Ontroerd en schor was ik na een zó feestelijke dag, waarop héél véél oud leerlingen aan mijn moeder (één van de eerste leerlingen van de Chr. School) en mij kwamen vertellen wat voor een bijzondere meester meester Grimme voor hen was geweest...

Enkele alinea's uit dit boekje illustreren dit gevoel heel duidelijk:

Ernsje van Lindenberg (1933):

"In september 1945 kon ik niet naar school, omdat ik differie had. 'k Ben toen zeker 6 weken thuis geweest en kreeg van meester Grimme een brief, waarin hij vertelde van een prachtig plan. In de oorlog gingen we natuurlijk nooit op schoolreisje en nu gingen we sparen voor een uitje in de Pinkstervakantie van 1946. Elke maandag moesten we 40 cent meebrengen en dan konden we 5 dagen naar Tongeren (bij Epe op de Veluwe)..."

Dit was een uit rieten huisjes bestaand bosterrein "De Remboe" van Aalt van Vemde, die bij de kampvuren die hij stookte óók zo prachtig vertellen kon. En gezongen dat er werd!

Fred Kelpin (1939):

“Denkend aan de leerkrachten van de Chr. School in Duivendrecht in die jaren is het woord meester Grimme die mijn herinnering vult. Het archetype van wat een onderwijzer hoort te zijn. Waardig, maar toch vol humor. Wat kon die man een sfeer van gezelligheid scheppen als we zaten te tekenen....

En de tentoonstellingen in zijn klas over de KLM en later over de scheepvaart!

Op Grimmes initiatief spaarden we oude kranten die weer verkocht werden aan een handelaar. Van de opbrengst werd een 16 millimeter filmprojector (toen nog zonder geluid) gekocht. En toen zagen we, na de Ned. Onderwijs Film, de ontwikkelingsgang van het stekelbaarsje en de blokkenbrekers in Zuid Limburg op de muur van het klaslokaal aan ons voorbij trekken. In zwart-wit en zonder geluid: onvergetelijk. En ook hier weer die heerlijke aardrijkskunde en geschiedenis. Meester Grimme had een boek geschreven over de drooglegging van polders in Noord Holland. “De waterwolf verliest” heette het. Een echt kinderboek met historische strekking, dat hij in de klas voorlas zonder erbij te vertellen dat hij het zelf geschreven had. Later, zelf Montessorileider zou ik nog vaak boeken van zijn hand onder ogen krijgen, geschreven voor kinderen met leesmoelijkheden. Nog onlangs sprak ik met meester Gerritse - een hospitant uit de Plantage - nu alweer leraar met pensioen. We waren het er direct over eens: Meester Grimme, de beste onderwijzer die we gekend hadden...”

Mijn moeder schreef in hetzelfde boekje:

“Mijn man is eerst onderwijzer aan de school geweest en 1 aug. 1939 benoemd tot hoofd. Tot 1 januari 1953 was hij als zodanig werkzaam. Toen ging mijn man naar de Prof. Waterinkschool in Amsterdam We hebben in Duivendrecht dus de hele Tweede Wereldoorlog meegemaakt.”

“In de oorlog, in de nacht van 8 op 9 januari 1943, brandde de kleuterschool af. 's Avonds hadden de werksters de kachel weer aangemaakt om de kokos deurmat te drogen. Ze hadden deze natte mat op een scherm rond de kachel gehangen. Toen de mat ging drogen viel hij op de kachel en zo ontstond brand. Het gebouw was van hout, dus bleef er weinig van over.

't Was een ramp, want bouwmaterialen waren er niet in de oorlog.

Gelukkig bood de heer J. Ligtenberg, aannemer in Ouderkerk, uitkomst. Hij had bouw materiaal en zo kwam er gelukkig een nieuwe kleuterschool. Zolang de school niet klaar was werden de kleuters in de consistoriekamer van de kerk ondergebracht. Bij de heropening van de school werd er thee geschonken die gezet was van zuinig bewaarde "ECHTE" thee.

"In de oorlog mochten er geen Joodse kinderen op school toegelaten worden. Toch waren er twee meisjes op school in de 1° en 2° klas. Zij waren uitgesproken Joods om te zien. De inspecteur was een NSB-er. Hij kwam een keer op school en zette één der kinderen op de bank voor hem en zei tegen de peuter: "Wat heb jij een mooi neusje". Hij was heel aardig tegen dat meisje. Mijn man dacht: "dat zal wel niet goed aflopen", maar hij heeft er nooit meer iets over gehoord. Die inspecteur had zeker nog hart voor kinderen.

Pappa is heel vaak verraden door Ma Olthof, een fanatieke NSB-vrouw, die recht tegenover ons wonend altijd voor het raam stond te kijken. Dan stuurde ze haar zoon op een fiets naar Amsterdam. Ook Ma de Wit kon er wat van, maar meester Grimme leek wel *beschermd*. Er is een brief bewaard gebleven van een door moe Olthof en "ma de Wit" ingeseinde inspecteur van het onderwijs, alle drie lid van de NSB. Ene dr. Noordijk, die mijn vader een reprimande schreef met een mondeling toegevoegd dreigement: "Niet luisteren, baan kwijt". Zelf zei hij later: "Dat ik het er levend af gebracht heb, heb ik aan RUNNEBOOM (ook NSB) te danken!!".

Al eerder schreef ik zelf:

HERINNERINGEN VAN EEN SCHOOLMEESTERSDOCHTER IN DUIVENDRECHT.

Ik ben de oudste dochter van meester Grimme: Riek. En als u mij vraagt of ik me nog iets herinner van de school kan ik alleen maar zeggen: Dát was mijn jeugd!

Wij woonden in het schoolmeestershuis, maar ook de school zelf, het grote schoolplein met de over de hele breedte gestorte zandbak van toen, was mijn speelterrein. Als je de, voor een kleuter, hoge stoepen van de school opklom en je kwam in de lange granieten gang waar de vier leslokalen op uitkwamen, rook het naar "school". Waar kon je niet échter schooltje spelen met krijt en schoolbord dan bij je pappa in de klas, zelf schriften nakijkend aan de hoge lessenaar. Er was een "hoofdenkamertje"

waar van tijd tot tijd de school en tandarts bivakkeerden en ook werd er gestemd.

Naast ons huis stond de kerk en hier tussen liep een breed tegelpad, dat van de straat door een poort (die geen poort meer was) naar de school liep. Dan reed de taxi van Bram Niessen af en aan met "gesluisde" vrouwen: de nonnen die voor die gelegenheid het Clarissenklooster mochten verlaten om te stemmen en zagen wij een glimp van "de reus" uit de Kloosterstraat.

Ook kwam Sinterklaas over dit pad naar de school. Hij kwam alleen nooit meer terug, hoe lang ik ook wachtte. Wel kwam na verloop van tijd mijnheer De Haas uit de school met precies dezelfde schoenen aan als de Goedheiligman.

Als het koud was (of ik ziek) wachtte ik voor het zijraam tot de school uitging. Iederzjuf en meester bracht zelf haar/zijn kinderen twee aan twee tot buiten de poort waar pappa zorgde dat ze veilig overstaken. Later kwam hij dan zelf uit school met in z'n handen: absentielijsten onderaan, daarop twee stapels schriften en helemaal bovenop een rood en groen inktpotje met twee kroontjespennen én de sleutels van de school.

Als hij jarig was mocht ik mee de klassen rond. Hij trakteerde uit een groot vierkant Verkade blik én op toffees. 'k Weet nog héél goed, dat ik wel in hem weg wilde kruipen toen alle kinderen begonnen te lachen omdat ik heel onthutst reageerde op een jongen van Grotendorst die z'n toffee weer uit z'n mond haalde met z'n boventand er in!

Het lokaal van juffrouw Van Bruinisse had iets heel leuks. Als zij de kast opendeed waren er in m'n ogen wel duizend laatjes met knoppen, waar de meisjes hun "nuttige handwerken" in bewaarden. Dat wilde ik ook wel, maar dan moest ik eerst echt op school zijn. Wat ik niet mocht was een plasje doen in één van die twee hele kleine w.c.tjes, die na de grote w.c.'s kwamen.

Toen werd het oorlog.

Alhoewel ik nog steeds "klein" was, hoorde en zag je heel veel. De school werd een centrum van hulpverlening. Mijn moeder spon urenlang de schapenwol voor de boeren, waarvoor in ruil o.a. boter gegeven werd. Dat werd dan weer verdeeld onder de zieken en de mensen, die dat het hardst nodig hadden. Die boter stond eens in emmers tussen het speelgoed in de kleuterschool. Radiotoestellen, die ingeleverd moesten worden, waren verstopt onder de plankenvloer van de vijfde en zesde

klas, terwijl de Duitsers in de klaslokalen "heersten". Zwarte haren van Joodse mensen en hun kinderen werden gebleekt, onderduikadressen geregeld, voedsel verzorgd.

Op een ochtend moest ik mijn moeder, die zat te spinnen tot ze zwarte stipjes voor haar ogen kreeg, waarschuwen als er "groene soldaten" de poort in kwamen. Op de stoof voor het raam staand, van m'n ene been op het andere wiebelend, zag ik ze te laat. Groene jaspanden op blinkend nieuwe fietsen draaiden het tegelpad op! Mamma en de beide boosdoeners arriveerden tegelijk bij de schooldeur en op mamma's angstige: "Aart, daar zijn ze!" sprong pappa pardoos uit het schoolraam, rennend door de sloot en de bagger regelrecht naar een midden in het weiland van boer de Vries staand kippenhok. Doodse stilte. Ondervraging: kinderen wisten van niets. De rest van het personeel wist niets. Tierend en vloekend liepen zij om de school en toen ze uiteindelijk zwegen, mijn bevende moeder woedend opzij duwend om te vertrekken, stak m'n pappa net even te vroeg z'n hoofd boven het kippenhok uit! Toch liep ook dit goed af. Ik denk dat er een enorme beschermengel toezicht hield.

Mijn vaders kracht verklaarde hijzelf heel eenvoudig: "m'n rotsvast geloof in onze Vader". Toen uiteindelijk de Binnenlandse Strijdkrachten op het schoolplein uitbundig feest vierden en een joelende menigte de NSB-meisjes en -vrouwen kaalschoren, moesten wij van pappa in het achterhuis, de keuken blijven. *Wraakacties wilde hij niet.*

Leerling van je eigen vader.

Twee jaar zat ik bij hem in de klas. Ik begreep eerst niet waarom hij tegen mij zo streng was. Dat was hij nooit. Pas toen de klas het voor mij opnam, snapte ik dat hij zijn dochter niet "het kind van de meester" wilde laten zijn, maar een kind van de klas. Ik genoot van zijn "vertellen". Echt meesterlijk zoals hij een klas, een kerk vol "kerstmensen" of een menigte kon bespelen.

Zijn bordtekeningen waren regelrechte kunstwerkjes. Als hij vertelde over ridders in de geschiedenisles, dan verschenen er al vertellend een ridder compleet in 't harnas met een blinkende zon ketsend op z'n helm. En als meester Grimme de Alpen behandelde, dan toverde hij met bordkrijt het meest ruige landschap of juist een lieflijke almhut met bellende koeien in een glooiende wei. Vreselijk vond ik 't dat ik vrijdags dat schilderij uit moest vegen, omdat er een nieuw te leren psalmvers opgeschreven

moest worden. Ver zijn tijd vooruit...! Dat moest niet opgedreund worden 's maandagsmorgens, niet moeizaam uit het hoofd geleerd. Als je het na een week drie maal daags zingend nog niet kende, hoefde het niet langer.

Toen ik vele jaren later zelf op de Kweekschool kwam, waar destijds mijn vader en oom hun opleiding volgden, kregen wij een nieuwe methode voorgeschoteld; Praktisch aanschouwelijk onderwijs. Je moest de leerstof laten zién!... DAT DEED MEESTER GRIMME AL JAREN...

Op de brede granieten vensterbanken bouwden we als vijfde/zesdeklassers hele uiterwaarden van zand, klei, gras met binnen- en buitendijken. En aan alle vier de ouderwetse schoollampen, die het lokaal verlichtten, werden eens vier verschillende vliegtuigmodellen gebouwd door de leerlingen. Hennie Kaptein was daar een kanjer in! Hele landkaarten met lijndiensten hingen gezaagd, geverfd en gelijmd aan de muren en een heuse mijnheer van de KLM kwam dit project bekijken en gaf ons allemaal een speldje.

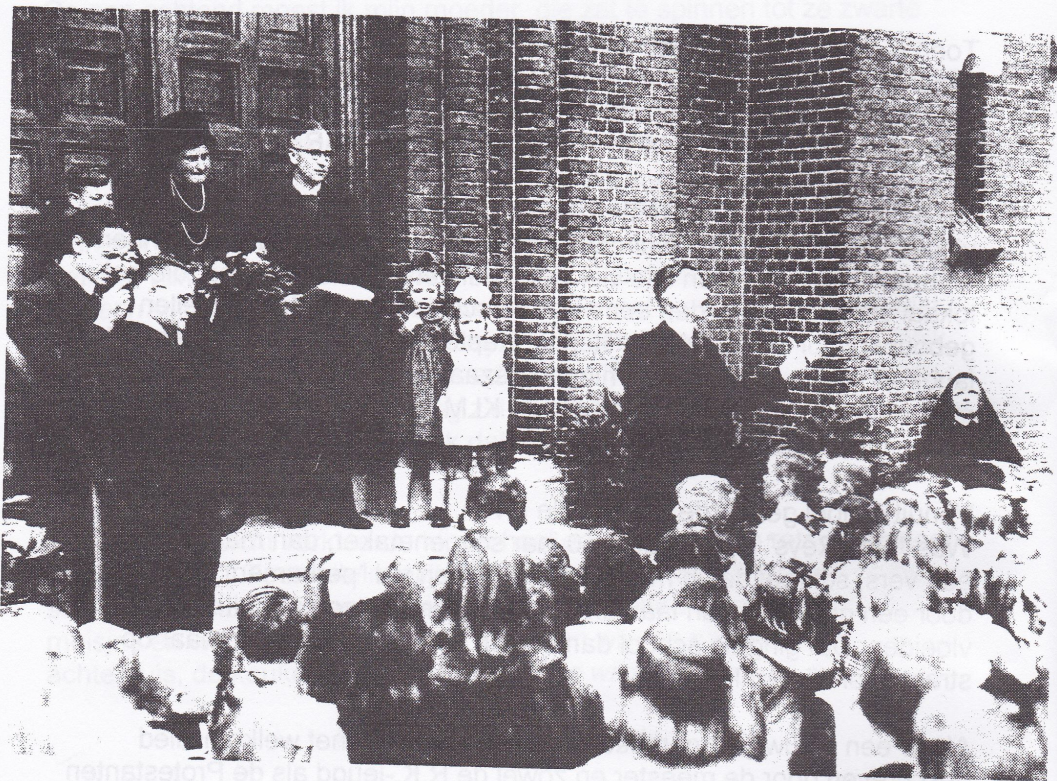
Vanuit school gebeurde het sociale leven.

Was "Opa Reys" bijvoorbeeld 50 jaar schoenmaker, dan maakte pappa een vers, schreef dat in mooie letters op een vel "perkament", omringd door een guirlande van laarzen en schoenen, die zomaar uit z'n pennetje vloeiden. Dat ging de school dan zingen voor de jubilaris, zomaar op straat voor zijn winkel.

Als er een nieuwe burgemeester kwam, dan werd het welkomstlied geschreven door de meester en zowel de R.K.-jeugd als de Protestanten zongen uit volle borst. Zuster Clara en mijn vader konden het heel goed samen vinden, de natuurlijke dorpsrivaliteit tussen "Roomsen" en de "anderen" straal negerend.

Duivendrecht, de school, het heeft mijn leven bepaald. Als vanzelf ben ik het onderwijs ingestapt en ik moet de woorden van mijn vader "meester Grimme" bevestigen: "Er is geen mooier vak dan dat!"

In 1953 verruilden wij tot ons grote verdriet het zo vertrouwde schoolmeestershuis voor de stenen wildernis in Amsterdam. Aart Grimme was benoemd tot Hoofd van de Binnenschool van het Paedologisch Instituut van Prof. Waterink aan de Vossiusstraat.

**de intocht van burgemeester Boelens
meester Grimme dirigeert het scholenkoor,
want...staat zuster Clara er niet bij?**

GROTE VERANDERINGEN OP KOMST

Als opvolger van mijn vader werd de heer Jan den Ouden benoemd. De laatste bovenmeester die in het schoolmeestershuis woonde. Zijn vrouw Sina Stronkhorst was een bijzondere vriendin van Aart. Met haar broer Henk volgde hij de opleiding aan de Kweekschool. Hun ouderlijk huis was een veilige warme haven voor mijn vader nadat zijn eigen moeder zo veel te vroeg gestorven was. Toen de "bijna benoemd" gesprekken gevoerd werden met het bestuur in de voorkamer van ons schoolmeestershuis spraken de vrienden elkaar aan met meneer. Ook ik, koekjes presenterend, mocht geen tante Sina en oom Jan zeggen. Pas na de benoeming waren zij weer vrienden van mijn ouders. Zelfs de suggestie van kruiwagen mocht niet worden gewekt. In de tijd van meester den Ouden veranderde de naam Lagere school in Basisschool, alhoewel de officiële naam in 1985 pas wettelijk van kracht werd. Tot 1973 bleef J.A. den Ouden aan de school verbonden.

In maart 1973 verschijnt wederom een vriend als Hoofd der School. Ditmaal een van ons: Ben Kruger uit Amstelveen bij wie onze dochter in de vijfde klas zat. Een bevlogen enthousiaste meester / verteller. Hij was het, die wat nu d'Ouwe School heet verhuisde naar het nieuwgebouwde scholencomplex aan de Zonnehof. Sindsdien bevolkt door de Christelijke Basisschool, de Christelijke kleuterschool Pippeloentje (sinds 3 december 1964 gevestigd in een noodgebouwtje aan de Meidoornstraat) en twee Openbare Scholen. Later werd de Rooms-katholieke Bekemaschool (deze Bekema volgde de legendarische zuster Clara op) hier tegenaan gebouwd. Na nogal wat interne verhuizingen van deze drie schoolgemeenschappen werden de definitieve lokaliteiten betrokken. Toen moest de Christelijke Basisschool een naam krijgen. Het toenmalige bestuur koos tenslotte, uit de vele inzendingen op een uitgeschreven prijsvraag, als titel "De Regenboog". Kruger verklaarde dat zo:

1. Een regenboog is het symbool van het Christelijk geloof: de belofte van hoop
2. De Zonnehof staat tussen flats, garages etc. die namen van hemellichamen dragen, de regenboog past hier wonderwel
3. In een steeds groeiend kleurenschaal van buitenlandse kinderen (denk aan de Bijlmer) is de Regenboog bij uitstek een samengaan, een geheel van alle kleuren

Bij de officiële opening van deze school, 21 augustus 1976, werd het prachtig houten bord boven de ingang onthuld door zes kinderen uit zes verschillende landen afkomstig.

Tot 1 oktober 1977 bleef de heer Kruger op de Regenboog werkzaam. Meester Ben was degene die als laatste de sleutel omdraaide van de Protestants Christelijke School aan de Rijkstraatweg 131. Een afsluiting van een welhaast legendarische periode; een plek vol herinnering. De familie Kruger woonde nooit in het schoolmeestershuis, dat na verloop van tijd verkocht werd aan een arts. Heden ten dage woont de familie Kruger nog steeds "In de Watermolen".

Vanaf 1977 groeide ook Duivendrecht. Weliswaar buiten ons gezichtsveld. Naar verluidt kreeg ook hier het onderwijs een ander gezicht. Begrippen als *participatie*, *integratie* en *schoolwerkplan* deden hun intrede. Participatie: niet alleen ouderhulp bij schoolreisjes, ouderavonden etc., maar ook een deelname aan het onderwijs zelf door de ouders. Integratie: met als eindresultaat kleuter- en lager onderwijs in één. Dat betekende nieuwe werkplannen, schooladviesdiensten etc. In augustus 1985 kwam de wet op het basisonderwijs W.B.O., een daadwerkelijk uitgewerkt schoolplan dat "succes" garandeerde: de BASISCHOOL was geboren! Sindsdien heette de bovenmeester, het hoofd der school, directeur en de kleuterleidsters en onderwijzers waren nu leraren.

Dat kostte veel overleg tussen de teamleden; veel meer verslagen schrijven. De directeur leverde één dag voor de klas in om de veelheid aan administratie te kunnen bolwerken. Na schooltijd werden de leraren gecoacht om tot een goede schoolorganisatie te kunnen komen. De deeltijd docenten deden hun intrede. Of dat nu allemaal zo ten goede van het kind kwam in vergelijking met de stabiele rust van één bevlogen leerkracht van weleer?

De Regenboog telde in 1992 acht groepen, 115 leerlingen en 10 leerkrachten: 5 full- en 5 parttime. Het begrip klas was vervangen door groep. De kleuters vormen groep 1 en 2. In groep 3, eertijds klas 1, leer je lezen, schrijven en rekenen. Naast de vertrouwde vakken aardrijkskunde, geschiedenis, biologie, tekenen en gymnastiek werd Frans vervangen door het verplichte Engels en kwamen er nieuwe "vormingsgebieden". Er werden audiovisuele leermiddelen aangeschaft: cassetterecorders met koptelefoon, video's en televisies.

De Regenboog doet sinds 1991 mee aan het PRINT / Comeniusproject. Zowel leerlingen als leraren leren omgaan met computers. Het ministerie van Onderwijs plaatste daartoe op alle basisscholen één of meerdere

computers. In plaats van de dagopening met Bijbelse Geschiedenis wordt nu "Geestelijke Stromingen" gegeven. Andere vakken zijn: Sociale Redzaamheid, Maatschappijleer, Staatsinrichting, Rekenen en Wiskunde, Dramatische Vorming en Dansexpressie. Ontspanning werd niet vergeten: bewegingsonderwijs, expressievakken (musical, film en culturele voorstellingen). Het oude schoolreisje bleef bestaan.

Er moest een leerlingvolgsysteem ontwikkeld worden om te kijken hoe ver leerlingen vorderden. "Remedial Teaching" begeleidde kinderen die hulp behoeften en ook was er de orthotheek (systematisch geordende bibliotheek met extra verduidelijkende middelen).

Einddoel: voor het kind boeiend en zinvol onderwijs.

Veel leerkrachten kwamen en gingen. Er is heel veel veranderd in het Duivendrecht van toen, maar: altijd zullen er kinderen zijn. Blij, gelukkige kleine mensen, die klaargemaakt gaan worden voor de nieuwe toekomst. Ook het onderwijs zal hiertoe blijvend haar bouwstenen leveren. Laten wij ervoor hoeden dat naast al de nieuw te leren noodzakelijke technieken, wetenschappen en kennis toch vooral het "erfgoed der vaders" niet vergeten wordt, maar mee zal gaan als rijke bagage voor onderweg.

Riek Pos-Grimme

een buitenschoolse activiteit van meester Grimme